

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

8	0	5	2
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	2
---	---	---	---

B.Ed. (Gen.) 2nd Semester

(2042)

PEDAGOGY OF SCIENCE (In all Mediums)

(Same for USOL Candidates of 2nd Semester)

Paper : P-2.1/2.2 Opt. (xx)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 40

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, by selecting **ONE** question each from Units I to IV and Question No. 9 of Unit-V is compulsory.

UNIT—I

1. Write down importance of lesson planning. Discuss Herbartian approach of lesson planning by quoting an example. 2+6
2. Discuss need and importance of practical work in Science. 8

UNIT—II

3. As a Science teacher, how will you select, purchase and maintain apparatus and equipment for a High School Science Laboratory? Elaborate with examples. 8
4. Discuss need of evaluation of a Science text book. Explain the criteria of evaluation of a Secondary Class Science text book. 2+6

UNIT—III

5. Discuss need of teacher evaluation and types of teacher evaluation procedures adopted in Indian schools. 3+5

6. Critically evaluate the role of professional development programmes in developing professional competencies among Science teachers in India in the post-COVID scenario. 8

UNIT—IV

7. Explain law of conservation of energy and differentiate between kinetic and potential energy. 8
8. Differentiate metals and non-metals on the basis of their physical and chemical properties. 8

UNIT—V

9. Write short notes on the following :
- (a) Importance of Science Fair.
- (b) Significance of improvisation of apparatus in Science Laboratory.
- (c) Types of evaluation.
- (d) What are the trends down the periodic table ? $4 \times 2 = 8$

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— सभी में से पाँच प्रश्न करें, प्रत्येक यूनिट I से IV में से एक प्रश्न का चयन करें और यूनिट-V का प्रश्न न. 9 अनिवार्य है।

यूनिट-I

1. पाठ योजना का महत्व लिखिए। एक उदाहरण देते हुए पाठ योजना के हर्बार्टियन उपागम की विवेचना कीजिए। 2+6
2. विज्ञान में प्रायोगिक कार्य की आवश्यकता और महत्व की चर्चा कीजिए। 8

यूनिट-II

3. एक विज्ञान शिक्षक के रूप में, एक हाई स्कूल विज्ञान प्रयोगशाला के लिए साधन और उपकरण के रखरखाव और खरीद का चयन आप कैसे करेंगे ? उदाहरण सहित विस्तारित करें। 8
4. एक विज्ञान पाठ्य पुस्तक के मूल्यांकन की आवश्यकता पर चर्चा करें। माध्यमिक कक्षा विज्ञान पाठ्य पुस्तक के मूल्यांकन के मानदंड की व्याख्या करें। 2+6

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਲਯੋਂ ਮੇਂ ਅਪਨਾई गई शिक्षक मूल्यांकन प्रक्रियाओं के प्रकारों और शिक्षक मूल्यांकन की आवश्यकता पर चर्चा करें। 3+5
6. COVID के बाद के परिदृश्य में भारत में विज्ञान शिक्षकों के बीच व्यावसायिक दक्षता विकसित करने में व्यावसायिक विकास कार्यक्रमों की भूमिका का आलोचनात्मक मूल्यांकन करें। 8

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ऊर्जा संरक्षण के नियम की व्याख्या कीजिए तथा गतिक तथा सम्भारिता ऊर्जा में अंतर कीजिए। 8
8. धातुओं और अधातुओं को उनके भौतिक और रासायनिक गुणों के आधार पर विभेदित करें। 8

ਯੂਨਿਟ-V

9. निम्नलिखित पर संक्षिप्त नोट लिखिए :
(क) विज्ञान मेले का महत्व।
(ख) विज्ञान प्रयोगशाला में उपकरण के सुधार का महत्व।
(ग) मूल्यांकन के प्रकार।
(घ) आवर्ती सारणी के निम्नगामी रुझान क्या हैं ? 4×2=8

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਯੂਨਿਟ I ਤੋਂ IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ-V ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 9 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਲਿਖੋ। ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਹਰਬਰਟੀਅਨ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2+6
2. ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਯੋਗਿਕ ਕੰਮ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਲਈ ਉਪਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਚੋਣ, ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰੋਗੇ ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰੋ। 8

4. ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਸੈਕੰਡਰੀ ਕਲਾਸ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

2+6

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਭਾਰਤੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਧਿਆਪਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

3+5

6. ਕੋਵਿਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।

8

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਉਰਜਾ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵੀ ਉਰਜਾ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।

8

8. ਧਾਤਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਧਾਤਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਕਰੋ।

8

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(ੳ) ਵਿਗਿਆਨ ਮੇਲੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

(ਅ) ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਉਪਕਰਣ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

(ੲ) ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

(ਸ) ਆਵਰਤੀ ਸਾਰਣੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕੀ ਰੁਝਾਨ ਹਨ ?

4×2=8

(i) Printed Pages: 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

8	0	3	4
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	2
---	---	---	---

**B.Ed. (General) 2nd Semester
(2042)**

**PEDAGOGY OF COMMERCE (In all Mediums)
(Same for USOL Candidates of 2nd Semester)**

Paper : P 2.1/2.2, Opt. (II)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 40

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, selecting at least **ONE** question from each unit. Question No. IX (Unit V) is compulsory. All questions carry equal marks.

UNIT—I

- I. Write about the concept and uses of content analysis. 8
- II. How lesson plan is needful for Commerce teacher ? Elaborate with suitable examples. 8

UNIT—II

- III. Discuss in detail about the need and importance of Commerce text book. 8
- IV. Explain about the records and registers to be maintained in Commerce laboratory. 8

UNIT—III

- V. Which type of qualities you would like to acquire as a Commerce teacher ? 8
- VI. Write in detail about the Ethics in Teaching of Commerce. 8

UNIT—IV

VII. What do you know about Joint Stock Companies ? Discuss about its features and limitations. 8

VIII. Discuss about the importance of Final Accounts in Business. 8

UNIT—V

IX. Write short notes on the following :—

- (i) Difference between Unit plan and Lesson plan.
- (ii) Teacher's Diary.
- (iii) In service teacher training and Commerce teacher.
- (iv) Concept of Book Keeping.

4×2=8

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— सभी में से पाँच प्रश्न करें। प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न का चयन करें। प्रश्न न. IX (यूनिट V) अनिवार्य है। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

यूनिट-I

- I. विषयवस्तु विश्लेषण के सम्प्रत्यय एवं उपयोग के बारे में लिखिए। 8
- II. वाणिज्य अध्यापक के लिए पाठ योजना कैसे सहायक होती है ? उचित उदाहरणों के माध्यम से वर्णन कीजिए। 8

यूनिट-II

- III. वाणिज्य पाठ्यपुस्तक की आवश्यकता एवं महत्व के बारे में विस्तारपूर्वक चर्चा कीजिए। 8
- IV. वाणिज्य प्रयोगशाला में रखे जाने वाले रिकार्ड और रजिस्ट्रों के बारे में विचार व्यक्त करें। 8

ਯੂਨਿਟ-III

- V. ਏਕ ਵਾਯਿਯ ਅਧਯਾਪਕ ਕੇ ਰੂਪ ਮੇਂ ਆਪ ਅਪਨੇ ਅਨ੍ਦਰ ਕੌਨਸੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਸਮਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਂਗੇ ? 8
- VI. ਵਾਯਿਯ ਸ਼ਿਕਸ਼ਣ ਕੇ ਨੀਤਿਸ਼ਾਸ਼ਟਰ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੇਂ ਵਿਸ਼ਟਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੇਂ। 8

ਯੂਨਿਟ-IV

- VII. ਸੰਯੁਕਤ ਸਟੌਕ ਕੰਪਨੀ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੇਂ ਆਪ ਕਯਾ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ? ਇਸਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਓਂ ਓਰ ਸੀਮਾਓਂ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੇਂ ਬਤਾਓਏ। 8
- VIII. ਵਯਕਸਾਯ ਮੇਂ ਅਨ੍ਤਿਮ ਖਾਤੋਂ ਕੇ ਸਹਤਵ ਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਡਾਲਿਏ। 8

ਯੂਨਿਟ-V

- IX. ਨਿਮਨ ਪਰ ਸੰਖਿਪਤ ਟਿਪ੍ਪਣੀ ਕੀਯਿਏ :—
- (i) ਇਕਾਈ ਯੋਜਨਾ ਓਰ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਮੇਂ ਅੰਤਰ।
- (ii) ਅਧਯਾਪਕ ਦੈਨਨ੍ਦਿਨੀ।
- (iii) ਵਾਯਿਯ ਅਧਯਾਪਕ ਓਰ ਸੇਵਾਰਤ ਅਧਯਾਪਕ ਸ਼ਿਕਸ਼ਣ।
- (iv) ਪੁਸ਼ਟਪਾਲਨ ਕਾ ਸੰਪ੍ਰਤਯਯ। 4×2=8

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. IX (ਯੂਨਿਟ V) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-I

- I. ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 8
- II. ਵਣਜ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? ਢੁੱਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ। 8

ਯੂਨਿਟ-II

- III. ਵਣਜ ਪਾਠਪੁਸਤਕ ਦੀ ਲੈਡ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8
- IV. ਵਣਜ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 8

ਯੂਨਿਟ-III

- V. ਇੱਕ ਵਣਜ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੋਗੇ ? 8
- VI. ਵਣਜ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 8

ਯੂਨਿਟ-IV

- VII. ਸੰਯੁਕਤ ਸਟਾਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8
- VIII. ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8

ਯੂਨਿਟ-V

- IX. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
- (i) ਯੂਨਿਟ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ
- (ii) ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਡਾਇਰੀ
- (iii) ਵਣਜ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਖਲਾਈ
- (iv) ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ। 4×2=8

(i) Printed Pages : 2

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

8	0	3	7
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	2
---	---	---	---

B.Ed.(Gen) 2nd Semester

(2042)

PEDAGOGY OF ENGLISH

(Same for USOL Candidates of 2nd Sem)

Paper—P2.1/2.2 Opt.(V)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 40

Note :— Attempt **one** question from each of the Units I to IV. Each question carries 8 marks. Unit-V will be compulsory with 4 short answers. Each question will be of 2 marks.

UNIT—I

1. What are various methods of teaching poetry ? Explain with respect to different classes. 8
2. Describe various types of grammar and objectives of teaching grammar. 8

UNIT—II

3. Write a lesson plan on story for VIIIth class. 8
4. Discuss the present status of English teacher in Indian context. 8

UNIT—III

5. Explain three types of question paper. Discuss their merits and demerits. 8
6. Explain continuous and comprehensive evaluation. 8

UNIT—IV

7. Write a paragraph on *any one* of the following :
- (a) ICT integration in education
 - (b) Pandemic and its impact on human development
 - (c) Changed school structure as given by NEP 2020 8
8. What is Active and Passive voice ? Give two examples of each. 8

UNIT—V

9. Answer the following :
- (a) Objectives of teaching prose 2
 - (b) Suggestions for improvement of status of English teacher 2
 - (c) Uses of language laboratory 2
 - (d) Any two idioms. 2

(i) Printed Pages : 4 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

8	0	3	6
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	2
---	---	---	---

**B.Ed. (General) 2nd Semester
(2042)**

**PEDAGOGY OF ECONOMICS (In all Mediums)
(Same for USOL Candidates of 2nd Semester)**

Paper—P 2.1/2.2, Opt. (iv)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 40

Note :— (1) Attempt *four* questions from Unit I, II, III and IV by selecting *one* question from each unit. Each question carries 8 marks.

(2) Attempt all questions of Unit-V. Each question carries 2 marks.

UNIT—I

1. What is Bloom Taxonomy is lesson planning ? How would a teacher use Bloom Taxonomy in a lesson planning ?

3+5=8

2. What is the planning of teaching ? How do you write a daily lesson plan ?

3+5=8

UNIT—II

3. How will you use the Dale's cone of experience in teaching learning process ? What are different classification of teaching learning material ?

4+4=8

4. Write notes on :

(i) Use of multimedia in teaching of Economics

(ii) Charts and graphs.

4+4=8

UNIT—III

5. What does valuation mean in economics ? Write down its purpose in teaching of economics. 3+5=8
6. How Rubrics and portfolio are helpful to assessment in learning of students in economics ? 8

UNIT—IV

7. Why is food security an issue in India ? What are the food security policies in India ? 3+5=8
8. What is India's role in globalization ? How did India benefit from globalization ? 4+4=8

UNIT—V

9. Write short notes on :
- (i) RCEM approach
 - (ii) Primary Learning Resources
 - (iii) Open book test
 - (iv) Consumer rights. 2+2+2+2=8

(हिन्दी माध्यम)

- नोट :— (1) यूनिट I, II, III तथा IV में से एक-एक प्रश्न का चयन करते हुए, कुल चार प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 8 अंक हैं।
- (2) यूनिट-V के सभी प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं।

यूनिट-I

1. ब्लूम टैक्सोनोमी पाठ योजना क्या है ? एक अध्यापक पाठ योजना में ब्लूम टैक्सोनोमी का उपयोग कैसे कर सकता है ? 3+5=8
2. अध्यापन योजना क्या है ? आप रोजाना पाठ योजना कैसे लिखेंगे ? 3+5=8

यूनिट-II

3. शिक्षण सीखने की प्रक्रिया में आप Dale's cone के अनुभवों का प्रयोग कैसे करेंगे ? शिक्षण सीखने की अलग-अलग सामग्रियों का वर्गीकरण क्या है ? 4+4=8

4. ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (i) ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਅਧਿਆਪਨ ਮੇਂ ਮਲਟੀਮੀਡਿਯਾ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ
(ii) ਚਾਰਟ ਤਥਾ ਗ੍ਰਾਫ।

3+5=8

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਮੇਂ ਮੂਲਯਾਂਕਨ ਸੇ ਕਯਾ ਭਾਵ ਹੈ ? ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਅਧਿਆਪਨ ਮੇਂ ਇਸਕਾ ਕਯਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ ?

3+5=8

6. ਰੂਬਰਿਕਸ ਤਥਾ ਪੋਰਟਫੋਲਿਯੋ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਕੇ ਵਿਦਯਾਰਥਿਯੋਂ ਕੀ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਕੇ ਮੂਲਯਾਂਕਨ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਕੈਸੇ ਸਹਾਯਤਾ ਕਰਤੇ ਹੈ ?

8

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਭੋਜਨ ਸੁਰਕਸ਼ਾ ਭਾਰਤ ਕਾ ਮੁਢਾ ਕਯੋਂ ਹੈ ? ਭਾਰਤ ਕੀ ਭੋਜਨ ਸੁਰਕਸ਼ਾ ਯੋਜਨਾਂਂ ਬਤਾਯੇ।

3+5=8

8. ਵੈਸ਼ਵੀਕਰਨ ਮੇਂ ਭਾਰਤ ਕੀ ਕਯਾ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ? ਭਾਰਤ ਕੋ ਇਸਕੇ ਕੌਨਸੇ ਲਾਭ ਹੁਏ ?

4+4=8

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਛੋਟੇ ਉਤਤਰੋਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

- (i) RCEM ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੋਞ
(ii) ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸ਼ਿਕਸ਼ਣ ਸੰਸਾਧਨ
(iii) ਖੁਲੀ ਕਿਤਾਬ ਪਰੀਕਸ਼ਣ
(iv) ਉਪਭੋਕਤਾ ਅਧਿਕਾਰ।

2+2+2+2=8

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- (1) ਯੂਨਿਟ I, II, III ਅਤੇ IV ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 8 ਅੰਕ ਹਨ।

(2) ਯੂਨਿਟ-V ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਬਲੂਮ ਟੈਕਸੋਮਨੀ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਕੀ ਹੈ ? ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਬਲੂਮ ਟੈਕਸੋਮਨੀ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

3+5=8

2. ਅਧਿਆਪਨ ਯੋਜਨਾ ਕੀ ਹੈ ? ਤੁਸੀਂ ਰੋਜਾਨਾ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖੋਗੇ ?

3+5=8

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਸਿੱਖਿਆ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ Dale's cone ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤੋਗੇ ? ਸਿੱਖਿਆ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸਮਗਰੀਆਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕੀ ਹੈ ?

4+4=8

4. ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(i) ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

(ii) ਚਾਰਟ ਅਤੇ ਗਰਾਫ।

4+4=8

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ? ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਲਿਖੋ।

3+5=8

6. ਰੁਬਰਿਕਸ ਅਤੇ ਪੋਰਟਫੋਲਿਓ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ?

8

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ ? ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੱਸੋ।

3+5=8

8. ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ? ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਕੀ ਲਾਭ ਹੋਏ ?

4+4=8

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

(i) RCEM ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ

(ii) ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸਾਧਨ

(iii) ਖੁੱਲੀ ਕਿਤਾਬ ਟੈਸਟ

(iv) ਉਪਯੋਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰ।

2+2+2+2=8

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

8	0	3	5
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	2
---	---	---	---

B.Ed. (Gen) 2nd Semester

(2042)

PEDAGOGY OF COMPUTER SCIENCE (In all Mediums)

(Same for USOL Candidates of 2nd Sem.)

Paper : P-2.1/2.2 Opt. (iii)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 40

Note :—(1) Attempt **ONE** question each from Units, I, II, III and IV. Each question carries **8** marks.

(2) Unit V is compulsory. Each part will carry **2** marks.

UNIT—I

1. What is E-mail ? Explain the steps to create and send an E-mail.
2. What are Search Engines ? Explain any two Educational Search Engines and discuss its advantages.

UNIT—II

3. What should be the qualities of good Computer Science Text Book ? How will you evaluate a text book ?
4. Why computer lab is essential in teaching-learning of Computer Science ? Discuss.

UNIT—III

5. Quiz and Exhibitions are important aspects of teaching Computer Science. Discuss.
6. What should be the qualification, qualities and professional competency of a computer teacher ?

UNIT—IV

7. Make a Blueprint of question paper of Computer Science of Class VIII.
8. What is E-Evaluation ? Discuss its advantages over Manual Evaluation.

UNIT—V

9. Write short notes on :
 - (a) Measurement
 - (b) Computer Science Fair
 - (c) WWW
 - (d) LAN.

(हिन्दी माध्यम)

- नोट :—
- (1) यूनिटें I, II, III और IV प्रत्येक में से एक-एक प्रश्न कीजिए। प्रत्येक प्रश्न के 8 अंक हैं।
 - (2) यूनिट V अनिवार्य है। प्रत्येक भाग के 2 अंक हैं।

यूनिट-I

1. ई-मेल क्या है ? ई-मेल का निर्माण करने और भेजने के चरणों की व्याख्या करें।
2. सर्च इंजन क्या है ? किन्हीं दो शैक्षिक सर्च इंजनों की व्याख्या कीजिए तथा इसके लाभों की विवेचना कीजिए।

यूनिट-II

3. अच्छी कंप्यूटर विज्ञान पाठ्य पुस्तक के क्या गुण होने चाहिए ? आप किसी पाठ्यपुस्तक का मूल्यांकन कैसे करेंगे ?
4. कम्प्यूटर विज्ञान के शिक्षण-अधिगम में कम्प्यूटर प्रयोगशाला क्यों आवश्यक है ? चर्चा करें।

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਪ੍ਰਸ਼ਨੋੱਤਰੀ ਆਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਿਯਾੱ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਯੋਜਨ ਪਢਾਨੇ ਕੇ ਸਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਲੂ ਹੈਂ । ਚਰਚਾ ਕਰੋਂ ।
6. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸ਼ਿਕਸ਼ਕ ਕੀ ਯੋਗਯਤਾ, ਗੁਣ ਆਰ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਯੋਗਯਤਾ ਕਯਾ ਹੋਨੀ ਚਾਹਿਏ ?

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਆਠਵੀਂ ਕਖਾ ਕੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਯੋਜਨ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਕਾ ਬਲੂ ਪ੍ਰਿੰਟ ਤੈਯਾਰ ਕਰੋਂ ।
8. ਈ-ਸੂਲਯਾਂਕਨ ਕਯਾ ਹੈ ? ਸੈਨੂਅਲ ਸੂਲਯਾਂਕਨ ਪਰ ਇਸਕੇ ਲਾਭੋਂ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕੀਯੋ ।

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਲਘੁ ਨੋਟ ਲਿਖੋਂ :
 - (ਕ) ਸਾਪ
 - (ਖ) ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਯੋਜਨ ਸੇਲਾ
 - (ਗ) WWW
 - (ਘ) LAN.

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :— (1) ਯੂਨਿਟਾਂ I, II, III ਅਤੇ IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ।
ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 8 ਅੰਕ ਹਨ ।
- (2) ਯੂਨਿਟ V ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ । ਹਰੇਕ ਭਾਗ 2 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਈ-ਮੇਲ ਕੀ ਹੈ ? ਈ-ਮੇਲ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭੇਜਣ ਦੇ ਚਰਚਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ।
2. ਖੋਜ ਇੰਜਣ ਕੀ ਹੈ ? ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਵਿਦਿਅਕ ਖੋਜ ਇੰਜਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ।

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਚੰਗੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਕੀ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ? ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰੋਗੇ ?
4. ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ-ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਲੈਬ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਪ੍ਰਸ਼ਨਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਸਿਖਾਉਣ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
6. ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਯੋਗਤਾ, ਗੁਣ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਯੋਗਤਾ ਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ?

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਦਾ ਬਲੂਪ੍ਰਿੰਟ ਬਣਾਓ।
8. ਈ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀ ਹੈ ? ਮੈਨੁਅਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਉੱਤੇ ਇਸਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਨਿਮਨਲਿਖਤ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 - (ੳ) ਮਾਪ
 - (ਅ) ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਗਿਆਨ ਮੇਲਾ
 - (ੲ) WWW
 - (ਸ) LAN.

(i) Printed Pages : 2

(ii) Questions : 9

Roll No.

Sub. Code :

8	0	4	1
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	2
---	---	---	---

B.Ed. (Gen.) 2nd Semester
(2042)

PEDAGOGY OF HINDI

(Same for USOL Candidates of 2nd Sem.)

Paper—P 2.1/2.2 Opt. (IX)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 40

नोट :— प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न का चुनाव करते हुए पाँच प्रश्न करें। प्रश्न संख्या IX (इकाई-V) अनिवार्य है सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

इकाई—I

- I. गद्य का अर्थ स्पष्ट करते हुए गद्य शिक्षण की विधियों का उल्लेख कीजिए। 8
- II. "हिन्दी भाषा शिक्षण व्याकरण शिक्षण के बिना अधूरा है।" इस कथन को सिद्ध कीजिए। 8

इकाई—II

- III. किसी भी व्याकरण उपविषय की पाठ योजना तैयार कीजिए। 8
- IV. हिन्दी अध्यापकों की वर्तमान स्थिति का आलोचनात्मक विश्लेषण प्रस्तुत करें। 8

इकाई—III

- V. प्रश्नपत्र निर्माण के लिए ध्यान में रखने योग्य सिद्धान्तों का विस्तारपूर्वक वर्णन करें। 8
- VI. लेखन कौशल की मूल्यांकन तकनीक के बारे में विचार स्पष्ट कीजिए। 8

इकाई—IV

- VII. संवाद रचना शिक्षण के बारे में विस्तृत जानकारी दीजिए। 8
- VIII. हिन्दी भाषा को रोचक व प्रभावशाली बनाने में लोकोक्तियों एवं सूक्तियों की भूमिका पर विचाराभिव्यक्ति स्पष्ट करें। 8

इकाई—V

- IX. निम्न पर संक्षिप्त टिप्पणी कीजिए :— 4×2=8
- (i) गद्य और पद्य में अंतर
- (ii) पाठ योजना से तात्पर्य
- (iii) वस्तुनिष्ठ परीक्षा का अर्थ व प्रकार
- (iv) कारक के भेद।

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

8	0	5	3
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	2
---	---	---	---

**B.Ed. (General) 2nd Semester
(2042)**

**PEDAGOGY OF SOCIAL STUDIES (In all Mediums)
(Same for USOL Candidates of 2nd Semester)**

Paper—P-2.1/2.2 Opt. (XXI)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 40

Note :— Attempt **one** question from each of the Unit-I to Unit-IV.
Unit-V is compulsory.

UNIT-I

1. Discuss the constructivist approach of lesson plan with the help of suitable examples. 4,4
2. Why teaching plans are important ? Also write different types of plans for teaching social studies. 8

UNIT-II

3. Discuss the meaning and features of a social studies text book. 4,4
4. What is professional development ? Discuss the need and ways of professional development. 4,4

UNIT-III

5. Discuss the concept, strengths and limitations of Open book tests. 2,3,3
6. How can an achievement test be constructed ? 8

UNIT-IV

7. What is the need and importance of agriculture in contribution to the economic sectors ? 4,4
8. What is globalization ? Discuss the different types of globalization. 4,4

UNIT-V

9. Write short notes on the following :
- (a) Importance of lesson plan
- (b) Role of ICSSR
- (c) Use of Rubrics in assessment
- (d) What are Consumer Rights ? 4×2=8

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- प्रत्येक यूनिट-I से यूनिट-IV तक में से एक-एक प्रश्न हल करें। यूनिट-V अनिवार्य है।

यूनिट-I

1. उपयुक्त उदाहरणों की सहायता से पाठ योजना के रचनावादी उपागम की विवेचना कीजिए। 4,4
2. शिक्षण योजनाएं महत्वपूर्ण क्यों हैं ? सामाजिक अध्ययन पढ़ाने के लिए विभिन्न प्रकार की योजनाएं भी लिखिए। 8

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਸਾਮਾਜਿਕ ਅਧਯਯਨ ਪਾਠ੍ਯ ਪੁਸਤਕ ਕੇ ਅਰਥ ਔਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਔ ਕੀ ਵਿਵੇਚਨਾ ਕੀਜ਼ਿਏ। 4,4
4. ਬ੍ਯਾਵਸਾਯਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਯਾ ਹੈ ? ਬ੍ਯਾਵਸਾਯਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕੀ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਔਰ ਤਰੀਕੋਂ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕੀਜ਼ਿਏ। 4,4

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਔਪਨ ਬੁਕ ਟੇਸਟ ਕੀ ਅਵਧਾਰਣਾ, ਸਾਮਰਥ ਔਰ ਸੀਮਾਔ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋਂ। 2,3,3
6. ਤਪਲਬ੍ਢਿ ਪਰੀਖਣ ਕਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਿਸ ਪਰਕਾਰ ਕੀਯਾ ਜਾ ਸਕਤਾ ਹੈ ? 8

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਆਰਥਿਕ ਕਸ਼ੇਤਰੋਂ ਮੇਂ ਯੋਗਦਾਨ ਕੇ ਲਿਏ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿ ਕੀ ਕਯਾ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਔਰ ਮਹਤਵ ਹੈ ? 4,4
8. ਵੈਸ਼ਵੀਕਰਣ ਕਯਾ ਹੈ ? ਵੈਸ਼ਵੀਕਰਣ ਕੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪਰਕਾਰੋਂ ਕੀ ਵਿਵੇਚਨਾ ਕੀਜ਼ਿਏ। 4,4

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪਰ ਲਘੁ ਨੋਟ ਲਿਖਿਏ :
(ਕ) ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਕਾ ਮਹਤਵ
(ਖ) ਆਈ.ਸੀ.ਏਸ.ਏਸ.ਆਰ. ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ
(ਗ) ਮੂਲ੍ਯਾਂਕਨ ਮੇਂ ਰੂਬ੍ਰਿਕ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ
(ਘ) ਤਪਭੋਕਤਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਯਾ ਹੈ ? 4×2=8

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਯੂਨਿਟ-I ਤੋਂ ਯੂਨਿਟ-IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ।
ਯੂਨਿਟ-V ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਢੁੱਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 4,4
2. ਅਧਿਆਪਨ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਿਉਂ ਹਨ ? ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਿਖੋ। 8

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 4,4
4. ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਵਿਕਾਸ ਕੀ ਹੈ ? ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 4,4

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਓਪਨ ਬੁੱਕ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2,3,3
6. ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਟੈਸਟ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? 8

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ? 4,4
8. ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਕੀ ਹੈ ? ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 4,4

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
- (ੳ) ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ
- (ਅ) ICSSR ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ
- (ੲ) ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਰੁਬਰਿਕਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
- (ਸ) ਖਪਤਕਾਰ ਅਧਿਕਾਰ ਕੀ ਹਨ ? 4×2=8